

Verbetering van borstkankerscreening

De Gezondheidsraad juicht de discussie over verbetering van borstkankerscreening voor vrouwen* met zeer dicht borstweefsel toe. Dit was ook één van de belangrijke onderwerpen waarover de raad in zijn advies *Verbetermogelijkheden voor het bevolkingsonderzoek borstkanker* van maart 2024 opnieuw heeft geadviseerd: de wenselijkheid om op zo kort mogelijke termijn betere screening te verwezenlijken voor vrouwen met zeer dicht borstweefsel.¹ Het door de Gezondheidsraad voor deze groep aanbevolen proefbevolkingsonderzoek met *contrast enhanced mammography* (CEM) en verkorte MRI is inmiddels in gang gezet.

Naar aanleiding van verschillende berichten in de media is er onduidelijkheid ontstaan over de adviezen van de Gezondheidsraad en de vervolgstappen van de overheid daarop. Daarom geven wij hieronder een chronologische toelichting.

Gezondheidsraad positief over meerwaarde van aanvullende MRI

In de DENSE-trial is onderzocht wat de meerwaarde is van aanvullende MRI voor vrouwen met zeer dicht borstweefsel bij wie op het mammogram geen afwijkingen te zien waren. De studie liet eind 2019 zien dat er met aanvullende MRI minder vaak borstkanker wordt gemist. Tegenover dit voordeel staan ook nadelen: een aanvullende MRI leidt tot meer fout-positieve uitslagen en tot meer overdiagnose en overbehandeling, waaronder onnodige borstamputaties.

De Gezondheidsraad heeft in 2019-2020 deze uitkomsten bestudeerd en beoordeelde de aanvullende MRI voor vrouwen met zeer dicht borstweefsel als positief.² Dat wil zeggen dat de raad na zorgvuldige afweging oordeelde dat de voordelen van betere opsporing van borstkanker – middels het informeren van mensen over het hebben van zeer dicht borstweefsel en het aanbevelen van screening met MRI – groter zijn dan de potentiële nadelen als overdiagnose, overbehandeling en de extra kosten.

Tekort aan screeningcapaciteit

Ondanks die positieve beoordeling en de noodzaak om iets te doen voor deze vrouwen bij wie het reguliere bevolkingsonderzoek minder goed werkt, signaleerde de Gezondheidsraad wel praktische bezwaren bij een brede invoering van screening met MRI op dat moment. In zijn adviesvraag had de Staatssecretaris van VWS aan de Gezondheidsraad specifiek gevraagd een beschouwing op te nemen over de toekomstbestendigheid van MRI als methode voor vroegopsporing van borstkanker.³

Een haalbaarheidsstudie van het RIVM waarschuwde in 2020 voor een tekort aan MRI-capaciteit en aan personeel (MRI-laboranten), waardoor de implementatie van MRI-screening niet op korte termijn mogelijk zou zijn, zonder dat de zorg voor anderen in de knel komt.⁴ De benodigde langdurige aanloop om infrastructuur op te bouwen en de zorg dat deze vorm van screening door personeelsgebrek niet te realiseren zou blijken, waren voor de Gezondheidsraad redenen om te waarschuwen dat een langdurig implementatietraject ingehaald zou kunnen worden door doelmatiger alternatieven voor vrouwen met zeer dicht borstweefsel. Daarom noemde de Gezondheidsraad in zijn advies van 2020 een traject van uitrol van MRI

¹ Gezondheidsraad. *Verbetermogelijkheden voor het bevolkingsonderzoek borstkanker*. Den Haag: Gezondheidsraad 2024; publicatie nr. 2024/04.

² Gezondheidsraad. *MRI in bevolkingsonderzoek borstkanker*. Den Haag: Gezondheidsraad 2020; publicatie nr. 2020/21.

³ Adviesaanvraag-mri-in-bevolkingsonderzoek-borstkanker_20191127

⁴ Verkorte uitvoeringstoets aanvulling bevolkingsonderzoek borstkanker met MRI voor vrouwen met zeer dicht borstweefsel, RIVM September 2020

niet als een toekomstbestendige oplossing, ondanks de positieve beoordeling van de medische voor- en nadelen.

Mammografie met contrastmiddel en verkorte MRI

De Gezondheidsraad adviseerde daarom *contrast enhanced mammography* (CEM), oftewel mammografie met een contrastmiddel, als alternatief te onderzoeken. Met CEM kan mogelijk even goed als met MRI borstkanker worden opgespoord bij vrouwen met zeer dicht borstklierweefsel, terwijl er mogelijk minder nadelen (overdiagnose en overbehandeling) aan verbonden zijn en dit sneller verwezenlijkt kan worden dan het realiseren van voldoende MRI-capaciteit.⁵

Ook adviseerde de Gezondheidsraad over onderzoek naar een verkorte MRI, waarvoor mogelijk wel voldoende capaciteit kan zijn. De Gezondheidsraad waarschuwde wel dat ook aan screening met verkorte MRI nadelen verbonden zijn (zoals fout-positieve uitslagen en overdiagnose) en goed moet worden nagegaan of de voordelen daartegen opwegen.⁶

Sinds de advisering door de Gezondheidsraad in 2020 om doelmatiger screening voor vrouwen met zeer dicht borstweefsel te realiseren, is de besluitvorming en uitrol van een aanvullende screening aan de Staatssecretaris en Minister van VWS en aan het parlement.

Tijdelijk aanbieden MRI

Omdat de resultaten van de studie naar CEM en verkorte MRI nog enkele jaren op zich laten wachten is gekeken naar de mogelijkheden om tijdelijk MRI aan te bieden aan vrouwen met zeer dicht borstweefsel. In 2022 is daar een rapport over verschenen van KPMG.⁷ Daaruit blijkt dat er alleen voldoende MRI-capaciteit beschikbaar is als er wordt gewerkt met een verkort MRI-protocol en een screeningsinterval van 4 jaar. Met het huidige screeningsinterval van 2 jaar en het normale MRI-protocol is de capaciteit die instellingen beschikbaar hebben voor aanvullende MRI niet toereikend. Het uitbreiden van de openingstijden zorgt voor voldoende extra capaciteit, maar er is onvoldoende personeel beschikbaar voor de uitvoering hiervan. Extra inzet van personeel voor screening gaat ten koste van toegankelijkheid van reguliere zorg, aldus KPMG.

De minister van VWS besloot hierop in 2022 om niet over te gaan op een tijdelijk aanbod van MRI-screening.⁸ De huidige staatssecretaris van Jeugd, Preventie en Sport (VWS) stelt in zijn brief van 6 september 2024 dat hij terugkoppeling van borstdensiteit pas zinvol vindt als er een vervolgaanbod beschikbaar is en wijst daarbij op het onderzoek met CEM en verkorte MRI.⁹

Algemeen aanvaarde criteria voor verantwoorde screening

Dat besluit van de Staatssecretaris sluit aan bij de algemeen aanvaarde criteria voor verantwoorde screening. Bij landelijke screeningsprogramma's (bevolkingsonderzoek) gaat het om een zogenoemd ongevraagd aanbod. Vrouwen zonder gezondheidsklachten en zonder medische indicatie worden uitgenodigd om deel te nemen aan een onderzoek voor screening.

Vanwege dit ongevraagde aanbod gelden voor screening in vergelijking met medische diagnostiek, waar de hulpvraag van de patiënt leidend is, striktere eisen. Een belangrijke

⁵ Gezondheidsraad. *MRI in bevolkingsonderzoek borstkanker*. Den Haag: Gezondheidsraad 2020; publicatie nr. 2020/21.

⁶ Gezondheidsraad. Advies WBO: Aanvullende screening voor vrouwen met zeer dicht borstklierweefsel. Den Haag: Gezondheidsraad 2024; publicatie nr. 2024/09.

⁷ KPMG. *Capaciteitsonderzoek MRI voor borstkankerscreening*. Amstelveen: KPMG, 2022.

⁸ *Brief van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport*. Den Haag; Tweede Kamer, vergaderjaar 2021–2022, 32 793, nr. 610

⁹ Kamerbrief over advies 'Verbetermogelijkheden voor het bevolkingsonderzoek borstkanker', 3851900-1066969-PG

voorwaarde bij verantwoorde screening is dat er bij een afwijkende screeningsuitslag een zinvolle handelingsoptie moet zijn. De screening en het informeren over de uitslag van screening moet voor deelnemers kunnen leiden tot een zinvol vervolgtraject (“handelingsopties”). Dat is op dit moment niet het geval bij een uitslag over zeer dicht borstweefsel. Omdat de minister heeft besloten niet over te gaan op een tijdelijk aanbod van MRI-screening, zijn er binnen het bevolkingsonderzoek geen zinvolle handelingsopties. In het bevolkingsonderzoek wordt borstdichtheid daarom momenteel niet gemeten, niet vastgelegd en niet gerapporteerd.⁹

Dat zal wel zo zijn in het nu gestarte proefbevolkingsonderzoek: dan wordt borstdensiteit (dichtheid borstweefsel) gerapporteerd aan de deelnemers en zo nodig gevolgd door CEM of MRI.

Een andere belangrijke voorwaarde voor verantwoorde screening is het beginsel van *informed consent* (geïnformeerde toestemming). Wie een screeningsprogramma aanbiedt moet er voor zorgen dat hieraan wordt voldaan. Deelnemers moeten in staat worden gesteld om een geïnformeerde keuze te maken over deelname aan de screening. Het doel van het bevolkingsonderzoek naar borstkanker is het vroegtijdig opsporen van borstkanker. Het informeren van personen over de dichtheid van hun borstweefsel betekent een uitbreiding van het screeningsprogramma. De deelnemers moeten vooraf worden geïnformeerd en gecounseld over de mogelijke onderzoeksuitslag(en) waarvoor vooralsnog geen zinvol vervolgtraject bestaat en wat dat voor hen zou kunnen betekenen. Ook moeten deelnemers kunnen kiezen om bepaalde informatie niet te ontvangen (het recht op niet-weten). Het is daarbij belangrijk dat dezelfde geïnformeerde keuzes dan moeten gelden voor alle deelnemers, ongeacht taal- of gezondheidsvaardigheden en financiële situatie.

De Gezondheidsraad juicht een principiële discussie over de reikwijdte van het recht op informatie toe, maar is zich ook bewust van de financiële en logistieke beperkingen die ingrijpende structurele wijzigingen van het bevolkingsonderzoek in de weg kunnen staan en die de huidige opbrengst van het hele programma zelfs zouden kunnen verslechteren, gegeven de bestaande capaciteit. Over het scala aan verbetermogelijkheden van het borstkankeronderzoek in dit kader heeft de Gezondheidsraad in maart 2024 geadviseerd.¹ Ook de gezamenlijke zorgprofessionals wezen in dit kader op de beperking van de MRI-capaciteit binnen de gezondheidszorg.¹⁰

De meest effectieve aanpak voor vrouwen met zeer dicht borstweefsel is volgens de Gezondheidsraad een terugkoppeling van de uitslagen gekoppeld aan een aanbod voor aanvullend onderzoek, met een techniek die gekozen wordt mede op basis van het nu lopende proefbevolkingsonderzoek.

De Gezondheidsraad betreurt dat er tot nu toe geen aanvullende screening is voor vrouwen met zeer dicht borstweefsel. De raad heeft die noodzaak in zijn laatste advies van maart 2024 opnieuw benadrukt. Het onderzoek met CEM en verkorte MRI is daarom heel belangrijk en de Gezondheidsraad is verheugd dat dit onderzoek inmiddels gestart is.

* Waar wij hier spreken van vrouwen bedoelen wij alle deelnemers aan het bevolkingsonderzoek borstkanker, ook trans- en nonbinaire personen.

¹⁰ <https://www.nabon.nl/nieuws/oproep-nabon-random-berichtgeving-zeer-dicht-borstklierweefsel-en-mri/>